

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Várad-utca 2127.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.</p>
--	--	--

Tartalom. Egy kemény vád a magyar prot. egyh. és ennek lelkeszi kara ellen. Harsányi S. — Tárcza. Adalékok. T. S. — Iskolaügy. A gymn. tantervreformhoz. Sinka S. — A lelkeszi fizetés kérdéséhez. Rózsa S. — Irodalom. — Különművek. Szerkesztői posta.

Egy kemény vád a magyar protestáns egyház és ennek lelkeszi kara ellen.

Korunkban általános a panasz az erkölcsi hanyatlás, vagy ugynevezett corruptió ellen. A nemzet jobbjai aggodva néznek a jövő elébe, féltvén a hazát, hogy bételjesedik rajta a költő mondása, „Róma ledől s rabigába görnyed.“ Keresik a baj okát a társadalmi élet különböző régióiban, egyik a politikai rendszerben, másik a vallás iránti közönyösségben, vagy éppen az álfelvilágosodásban s ha feltalálni vélték, igyekeznek azt a legjobb akaratukkal elhárítani, a nemzet testén lévő veszélyes sebeket erkölcsnemesítő egyletekkel s irodalmi társulatok alakításával még idejekorán gyógyítani.

Tisztelet e derék honfitársainknak! Mi protestánsok és különösen lelkeszek, örömmel üdvözöljük őket e téren s csekély anyagi s szellemi erőnkkel szíves készséggel támogatjuk is mindenkor, mert hiszen tudjuk, hogy az ige hirdetése által, elsősorban a mi kötelességünk és feladatunk az erkölcsi élet fejlesztése, erősítése; s valamint a multban hitbuzgó atyáink az Isten országa érdekeit mindenkor össze tudták egyeztetni a haza érdekeivel: ugy mi sem hagyjuk magunkat sem az egyesek, sem a többi hitfelekezetek által felülmulni a hazaszeretben.

Épen ezért, talán nagyon is kemény és igazságtalan az a vád, melylyel Eötvös Károly Lajos ur a budapesti Protestáns Egyházi és Iskolai Lap folyó évi 3-ik számában sújtja a protestáns egyházat és ennek lelkeszi testületét, mondván, hogy míg a többi hitfelekezetek irodalmi téren mindent elkövetnek a cor-

ruptió meggátlására: addig a magyar protestáns egyház csak passiv mozdulatlansággal látszik hatásra törekedni, az egyháziasságot, vallásosságot, lelkiösmereti szabadságszeretetet és hitteljes felvilágosultságot fenyegető ár ellenében.

Tudom, hogy e szavak nem roszakaratból, sőt a valás és haza iránti szeretetnek föllángoló nemes buzgalmából mondattak; épen azért ezeket, a mai viszonyok között, sem tőle, sem mástól rosz neven vennünk nem lehet. De mivel az ő ítélete, szerény véleményünk szerint, tévedésen alapul, kötelességünk ezt, a magunk s egyházunk érdekében, tisztelettel helyre igazítani s a csakugyan létező baj megorvosolhatása végett, annak valódi forrására egyenesen rámutatni.

Elösmerjük tehát mi, hogy ez idő szerint van baj, mit orvosolnunk kell, még pedig sürgösen — egyházi életünk mezején. Fájdalommal tapasztaljuk a gyakorlati életben, hogy az emberek legnagyobb része jellemre, becsületre, vallásosságra vajmi keveset ad, szóval, hogy a corruptió, az erkölcsi hanyatlás mindinkább terjed. De vajjon ennek okát a protestáns egyház mozdulatlanságában kellé keresnünk? Épen nem. Hiszen a protestáns egyház végső erejét megfeszítve küzd ma, hogy versenyezessen az állammal s a gazdag róm. kath. egyházzal, alsóbb s felsőbb iskolái fentartásában. Támogatja a magyar kormányt a nemzetiség ápolásában újabb meg újabb missiói állomások fentartásával. Minden jó és nemes célra gondol, csak egyedül saját szolgáliról felejtkezik meg, mert ezeknek legnagyobb része még most is 300—400 frt fizetésen nyomorog. A káplánokra pedig épen semmi gondja nincs, pedig sok az aratni való gabona s kevés az arató. Csak az a baj, hogy annak a mozgásnak, melylyel a magyar protestáns egyház ma halad, indoka többé nem a vallásos buzgalom, — mint volt régen, — hanem a

kényszerítő hatalom. Innen van azután, hogy a sokképen megterhelt ref. hívek már lekipásztoraikban is egy-egy végrehajtót látnak magok előtt.

De épen ezért kell, mondja Eötvös ur, a protestáns népirodalmat melegen felkarolni s annak buzgó terjesztése által a nép gondolkodását más irányba vezérelni, meggyőzni a felől, hogy a protestáns egyház valamint lételet a lelkiismereti szabadságnak és hitteljes felvilágosultságnak köszöni, ugy jövődjét is csak ezek által biztosíthatja.

Igaz, de feledi Eötvös ur, hogy a legjobb mag is, csak a jól megművelt földben s kedvező időjárások mellett verhet gyökeret s terem gyümölcsöt, egyik hatvanannyit, másik százannyit. És vajjon van-e mai napság a protestáns lekipásztorok rendelkezése alatt ilyen jól megművelt föld, melybe a prot. népirodalom nemes eszméit biztos sikerrel elhinthetnék? Hát a politikai időjárások, melyeknek romboló viharai oly sokszor feldulják az erkölcsi élet fejlődésnek indult szép vetéseit, alkalmasak-e arra, hogy a vallás szolgálai által elhintett nemes eszméket gyümölcsözővé tegyék a nép szívében?

E kérdésekre — fájdalom! — tagadólag kell felelnünk, mert az egyházak veteményes kertjei nem azok ma, a mik voltak hajdan. A mi népiskoláinknak, sőt legtöbb esetben még középiskoláinknak is, csak a terhe a mi egyházunké, de szelleme, lelke a viláé. Azok a feldiplomázott tekintetes tanító urak és nagyságos tanítónők — (tisztelet a kivételeknek!) — vajmi kevésbé érdeklődnek az egyház és annak szent ügyei iránt. A vallást csak mellékes tantárgynak tekintvén a többi között, sem példájokkal, sem vallásos oktatásokkal nem készítik elő népünk szívét ugy, hogy azok melegen érdeklődjenek, sőt anyagi áldozatra is felbuzduljanak a protestáns népirodalmi művek termékei iránt. És a politikai sajtó? ez legtöbb esetben megmérgezi népünk szívét és erkölcsét.

De mit tegyünk hát, kérdi Eötvös ur? Vessük ki egyházunk hajójából a felesleges terhet, mely alatt már sülyedez. Adjuk át iskoláinkat az államnak és községeknek, természetesen jogfentartás mellett és fordítsunk kiváló gondot a vallás tanítására, alkalmas és szakképzett egyénekre bizván azt. Ez által vissza fogjuk hódítani az elpártolt híveket egyházunknak és teremtünk annak buzgó és lelkes apostolokat azokban a szegény mellőzött segédlelkészekben, a kik hosszú és küzdelmes pályájuk megfűtása után, ma, mint pásztor nélküli juhok, hely és alkalmazás nélkül bolyonganak. Az államnak szüksége van értelmes polgárookra, az egyháznak jó és buzgó keresztyénekre, amaz gondoskodik a polgárok, emez a keresztyének neveléséről. Hiszen ha Európa más államaiban nincs veszélyeztetve a protestantismus érdeke az állami és községi iskolák által, miért lenne az veszélyeztetve a magyar államban? — midőn kiváló gondot fordítunk evangéliomi

szent vallásunk tanítására? Hajdan a Megváltó is a kis gyermekeket ölelte kebelére, midőn már a nagyokkal sem mire nem mehetett, de nem azért, hogy nekik a világi bölcseséget megtanítsa, hanem azért, hogy szíveikbe az Isten és emberek iránti szeretet nagy törvényét beplántálja. Így kell nekünk is cselekednünk, mert csak ha magunk készítjük elő a talajt, akkor lesz az alkalmas a magyar protestáns irodalom szív- és léleknevelő eszméinek befogadására. Ellenkező esetben, valamint a mostani egyházi irodalomnak, ugy ez újabb vállalatnak terhe is egészen reánk, szegény protestáns lelkészekre fog nehezedni. Elfogadjuk a colporteurséget jó reménység fejében. Kiosztogatjuk a hozzánk küldött műveket buzditó beszédeink kíséretében s a többi iskolai adókkal együtt beexequáltatjuk az árát híveinktől, vagy ha ezeket elidegeníteni nem akarjuk magunktól és az egyháztól, kifizetjük saját csekély fizetésünkből. Ez lesz az eredmény!

Ime a fentirtakból kitűnik, hogy erkölcsi hanyatlásunk két főforrása: az anyagi szegénység, a másik a vallásoktatás elhanyagolása. Amazon segíthetünk ugy, ha addig terjeszkedünk, a meddig takarónk ér, ez utóbbin pedig, ha a vallásoktatás nagyfontosságú szent ügyét magunk veszszük kezünkbe.

De, az elmondottak után, ne vélje a tisztelt olvasó, mintha én ellensége volnék a megalakítandó magyar protestáns irodalmi társulatnak. Távol legyen tőlem! Előismerem én, hogy a tudomány éltető levegője, sőt mindennapi tápláló kenyere a magyar protestáns egyháznak. A sajtó pedig az újabb kor művelődésének egyik leghatalmasabb előmozdító eszköze. Csak azt óhajtom, hogy mielőtt e nemes czélu társulat megindulna és működését megkezdené, teremtsünk neki biztos alapot anyagban és érzelemben. Amazt megtehetik hatalmas és gazdag világi uraink, ha érdeklődnek a vallás szent ügye iránt, emezt meg kell tenni magunknak, mert ha köszikla-alapra építjük a házat, akkor állani fog, ha pedig fővény-alapra építünk, midőn eljönnek az árvizek s megütköznek abba a házba, leszen annak nagy romlása.

Tanuljunk ellenfeleinktől, a tanulás soha sem késő és senkitől sem szégyen.

Turkeve, 1887. jan. 31.

Harsányi Sándor,
ev. reform. lekipásztor.

T á r c z a.

Adalékok a tiszántuli ev. ref. egyházkerület történetéhez.

1764. május 2.

Folytatott az egyházkerületi gyűlés a superintendens és öt senior jelenlétében.

1. Iklódi Ferencz szabolicsmegyei birtokos, Tasnádi István senior és jánosi lelkész ellen panaszt emel, hogy leányát az urvacsorájától eltiltotta. A vád alaptalannak tünt ki.

2. Budai József volt diószegi lelkész visszahelyeztetését kéri. Megjobbulása nem látszik, ezért a visszahelyezés halasztatik.

3. Szendrei András másutt igen, de Márokpapiban nem viselhet hivatalt.

4. Gál János házasságtörés bűne miatt hivatalától megfosztott bajomi lelkész kéri, hogy nyilvános bűnbánat tartása alól mentessék fel nagy betegségére való tekintetből. Kérése megadatik.

5. Derecskei Mihály hodosi lelkész az egyházmegyei jegyzőségtől és assessorságtól megfosztatott, mert a házasság elváltatását egész önkényűleg gyakorolta, a jövő gyűlésre megidéztek.

6. A középszolnoki egyházmegyében azon lelkészek, kik tisztességesen nem öltözködnek, gubába járnak, intessenek meg.

7. Naményi egyházban többen a nemesek közül botránnyosan viselik magukat, a lelkészt nem fizetik: excommunicáltassanak, hacsak eszközre nem térnek.

8. Zsarolyáni egyházban Jó Lászlóné Horváth Erzsébet a templomban összeczivakodott a lelképásztor feleségével a szék felett, a mely széket pedig az egyház jelölt meg a lelkész részére. A tractus 50 frtra büntette Horváth Erzsébetet, de ő felebbezett. Az 50 frt a törvényszék tartásáért fizetendő; az asszony még azon felül, ha reversálist nem ad magáról, excommunicáltassék is.

9. Tiszakürti és füzesgyarmati egyházak a tractus határozatának ellenszegülők: lelképásztoraikkal Debreczeni Györggyel és Mogyorósi Sámuellel kirekesztetnek. III. köt. 63—65. lap.

1764. június 5.

Érendrédi egyház ügyében ítélet hozatott. Földvári Titus lelkész hivatalától megfosztatik a 17., 22. és 85. canonok alapján. A szomszéd egyházak lelkészei eltiltatnak egyházi szolgálatot teljesíteni az endrédi egyháztagok irányában, kivéven a keresztség kiszolgáltatását; sőt a szomszéd egyházak hivei figyelmeztessenek, hogy összeköttetést, társalgást ne folytassanak az endrédiakkal, a kik annyira engedetlenek voltak az egyházi hatóság rendeletei iránt. III. köt. 65—66. lap.

1764. október 9.

Egyházkerületi gyűlésen jelen vannak: Tatai Ferencz superintendens, Kápolnási Mihály, Derecskei András, Tasnádi István, Debreczeni János seniorok; a

debreczeni consistorium több tagja, Dobozy Mihály főgondnok, Péchy Imre.

1. Kéznek företétele által felavattattak: Csákvári István kisvárdai, Varga Mihály zsurki, Soltész Mihály petneházai, Kovács György anarcsi, Somogyi János mogyorósi, Nemes Gábor bogdányi lelkészek.

2. Nagyszalontai Sára kéri férjétől elváltatását, ki nősztelhetetlen; férje Kis János nem jelent meg, most még az elválás nem engedélyeztetik.

3. A megjelenésre megidézett máramarosi tractus tagjai most nem jelenhetvén meg: a megjelenésre újabb határidő tűzetik.

Tóth S.

(Folytatása köv.)

Iskolaügy.

A gymnasiumi tantervreformhoz.

(Vége.)

Maga az értekezlet is konstatált tehát — mint láttuk, — a tantervben hibát. Két kifogást emelt ellene: az irodalomtörténet VIII. osztályra szorítása és a földrajz anyaga ellen. Hát bizony sokszor adott az a körülmény szakferfiak körében megbotránkozásra alkalmat, hogy a midőn a nyelvi oktatás célja a gymnasiumban elejétől kezdve tulnyomóan irodalmiak van elnevezve, e célúnak szolgál nyelvtan stylistika, poetika, rhetorika: ugyanakkor az irodalmi oktatás betetőzője, melyből ez irányban legtöbb okulás szerzhető, a VIII. osztálynak, — a legjobb esetben — 7 hónapos diligentiájára van szorítva, azzal a rengeteg olvasmány-nyal, mely ez időnek épen felét fölemészti. Ismerjük ez intézkedés sajátosságát, mely bizonynyal abban rejlik, hogy a nyelvi s még inkább az irodalmi oktatás minden fokán, — pl. a legtöbbet a műfajok elméleténél, szerzett a tanuló elég irodalomtörténeti ismeretet, ezt rendszerezni s hiányait pótolni van hivatva a 7 hónapos irodalomtörténeti tanítás. Ha a gyakorlatban csakugyan úgy állna a dolog, hogy a tanuló azokat a szétszórt ismereteket megszerezte és birja is!!

De volt alkalmunk meggyőződni róla, hogy az ilyen itt is-ott is szerzett irodalomtörténeti adalék gyorsan kihull az emlékezetből s a mint egyrészt az irodalomtörténeti belátást nem segíti elő, úgy másrészt elhomályosítja a fő-tárgyból szerzett ismeretet is.

Nézetünk szerint az állami tanterv az irodalomtörténeti tanítással sem áll különben, mint a földrajzéval, csak-hogy a viszony ott megfordított. Az irodalomtörténet s a nyelvi oktatás egyes disciplináira; a földrajzot pedig a természetrajzi disciplinákkal sózzák el s teszik emészthetlenné.

Kár volt egyébiránt — ha komoly volt a revideálás célja — a többi tantárgyaknál is szét nem tekinteni. Lett volna kifogásolni való elég. Nem hiszszük, hogy állami kolégáink bele ne untak volna Liviusnak, meg a nyomán készült, osztályonként csaknem azonos tartalmu liviusi naiv meséknek olvastatásába. A tantervnek azon intézkedését is,

hogy a görög nyelv tanítása kezdődhetik akár attikai, akár ion dialectussal, alig hiszem, hogy a gyakorlati tanfélék helyeselnék. Kifogás alá kell esni annak, mint egyöntetűségre nem vezető s a sikert gátló intézkedésnek mindaddig, míg ki nem lesz mondva, hogy a tanuló azon intézetet, a melynek V-ik osztályába lépett, az érettségi vizsgáig el nem hagyhatja. Tudtunkkal, a felekezeti, legalább a mi konventi tantervünknek ilyen hibái nincsenek; a soknál is sokabb tehát ennek követőit, amannak hibáiért is a nyilvánosság előtt felelőssé tenni akarni.

Nem érheti vád általánosságban felekezeti tanárainkat, a tanítási eljárás és gyakorlat szempontjából sem, oly irányban, mint az értekezet hangsúlyozta, hogy sajnálatosan lanyhák s elnézők volnának. Csak nem rég bizonyítá orbi et urbi statisztikai adatokkal az országgyűléshez terjesztett miniszteri jelentés, hogy 1000 közül legkevesebb tanuló végez a reformátusoknál s hogy az érettségi vizsgán legtöbb bukik a reformátusoknál, a többi osztályok bukottjai is kiállják az államiakkal a versenyt. Ez — ha az adatok igazak — szólhat a mellett, hogy nem intenzív a tanítás, nincs mindenütt helyes módszer, de a tanárok lanyhasága és elnézésével homlokegyenest ellenkező tény bizonyít.

A mi már a tanítási eljárást illeti, megengedjük, hogy az mindenütt nem felel meg a modern nevelés-tanítási követelményeknek, de azt is bátran állithatjuk, hogy a jobb felekezeti tanintézetek tradícióján alapuló methodusa semmivel sem rosszabb az Utasításoknak tulságosan inductív módszer eljárásánál, melyet legujabban épen az értekezet ítélte el legkeményebben, midőn „erélyesen tiltakozott az Utasítások ama pontja ellen, melyszerint a latin elemi tanításban az inductív módszer iratik elő“. A mily sikertelen volt az a régi szélsőségig vitt gépies tanítás értelemfejlesztés dolgában: épen oly hátrányos a felesleges babráló inductió a tökéletes tudásra nézve.

A legtöbb tantárgynak ugyanis vannak olyan alkatrészei, melyek annak alapját, csontvázát képezik, melyek magokban véve ugyan a tudományos gondolkodás és vizsgálódásnak nem tárgyai, hanem mindenestre nélkülözhetlen eszközei; a melyeket tehát bármikor, azonnal, minden gondolkodás nélkül alkalmazni kell. Ilyenek a latin nyelvtan paradigmái, ezek tanulását inductióval ugyan segíteni kell, de biztosítani, könnyen alkalmazhatókká tenni csak a paradigmaszerű gépies betanítással lehet. S ha az Utasítások most ez utra térnek vissza, csak azt teszik helyesen, a mivel, szintén helyesen, felekezeti tanintézeteink legnagyobb része eddigelé nem szakított.

Volna még a saját szempontunkból több észrevételünk is az értekezletre, de épen most olvastuk, hogy az értekezlet által szándékolt újítások jelenleg nagy nehézség nélkül nem lévén keresztülvihetők, elnapoltattak, pusztán a földrajzi oktatás körül történnek meg az elkerülhetlenül szükséges változtatások. Nem hiszszük, hogy sokáig halasztatnék az a tanterv-revisió, melynek az értekezlet előreveté árnyékát, ugyanazért nyugodtan várjuk, remélve, hogy a felekezeti tanintézetekre a mostaninál kellemetlenebb meg-
lepetést szülni nem fog.

Sinka S.

A lelkeszi fizetés kérdéséhez.

(Folytatás.)

És most térjünk át a Gáthalmi cikkére (l. 37. sz.). Ő nem barátja a fixum fizetésnek s úgy látszik, talán azért, mert — jöjjön az a hívektől vagy az államtól — készpénzt ért alatta. E felfogást tanúsítja az a körülmény, hogy „ropogós bankjegyek“-ről beszél. Hogy egymást félre ne értjük, kijelentem, hogy midőn fentebb a párbéres fizetéssel szemben a fixum-terményfizetést javasoltam, e javaslatom távolról sem zárja ki részemről annak helyeslését, hogy a fixum mellett az egyházi hivatalnokok által használt föld továbbra is középkben hagyassék, hogy azon gazdálkodhasanak. Ennek kijelentése mellett talán nem lesz annyi kifogása Gáthalminak a fixum ellen. De annál több van nekem az ő csoportosítása ellen. Elsőben is megjegyzem, hogy ahol 500 frt fizetése van a (falusi) lelkesznek s természetesen lakása, kertje is, ott meg fog élni a lelkesz minden további hivatalegyesítés nélkül is. Igaz, hogy nem valami fényesen; tágas szereplésre nem jut belőle; de hát nem is vágyunk mi arra; csak a magunk fentartásán kívül gyermekeinket tudjuk nevelni! S ez utóbbinak hány meg hány megkönnyített módja van!! Felsőbb tanintézeteink s első sorban az áldott debreczeni anyaiskola hány szegény javadalmazásu lelkesz fiát öleli dajkáló karjára? De nem erről akarok én most szólni. Hanem arról, hogy Gáthalmi a csoportosítást olyan argumentumokkal támogatja, melyek nem állhatnak meg. De hát lehet-e analogiát vonni a körjegyző, körorvos és a csoportosított egyházak lelkeszének helyzeté közt? Predikálni, urvacsorát osztani csak vasárnap lehet. A körjegyző pedig A. vagy B. községben ügyei intézésére kitűzheti keddet vagy szerdát s ha el nem tudna menni a kitűzött időre, hát újabb határidőt tűz s az ügyes-bajos emberek elmennek a községházához mindaddig, míg a jegyző ur megjelenhet. De próbálja meg csak Gáthalmi, hogy eshetőleges csoportjában tűzze a predikálást vasárnapra s akkor ne mehessen el*), hanem igérje pl. szerdára; vagy az advent első vasárnapjára kihirdetett urvacsorát ossza ki a rákövetkező hétfőn, vagy egy héttel később: mit szólnának ehhez hallgatói? A körorvos — hiába van hasonlat a test-és lélek-orvoslók, orvos és lelkesz közt — egyes szenvedőkért járja fel körét s ha elmarad, nem lesz belőle olyan botrány, mintha a lelkesz elmulaszt egy esketést vagy temetést. A csoportosítást épen az a körülmény akadályozza (s itt saját argumentumával polemizálok Gáthalmi ellen), a mi az affiliatiót. Mert ugyan van-e lényegileg különbség csoportosítás és affiliáció között? A csoportosított egyházak lelkeszének is kell, valamelyik egyház kebelében állandó lakással, hogy úgy mondjam, székhelylyel birnia s e székhely lenne a „metropolis“, a többiek irigységének tárgya. A székhely nélkül maradt egyház, nem fogna-e épen úgy „mindig demonstrálni“, mint a filia?**)

*) Pedig ez igen könnyen megeshetik.

**) Saját tapasztalásomból beszélek. Egyik egyházmegyében 800 lélekkel bíró egyházhoz való csatlakozásra, tehát csoportosításra akarta rávenni az esperes a mintegy 340 lélekkel bíró s alig pár kilométer távolságra eső egyházat. Három ízben voltam jegyzője azon küldöttségnek, melynek célja lett volna a társítás keresztülvitele, az egyház rábeszélése. Ezen kívül még

A segédlelkész tartása a csoportosított egyházak jóvedelméből felemésztene annyit, hogy utóljára is a csoportosítás nem növelné a lelkész fizetését. Mert hiszen ha csekély szokott is lenni a kápláni fizetés, az se maradhat mindig oly csekély s a káplánnak, a fizetésen kívül még tartás, ellátás is kell. Ez utóbbi pedig nem kis feladat, kivált falun, épen csoportosított egyháznál, mikor a rendes lelkész A.-ban őrzi aratóit s neje pedig B.-ben néz utána a gazdasági dolgoknak. A mi, munkával élő falusi papnéinktől kell megkérdezni, hogy mibe kerül falun, talán épen valami finnyás káplánnak kitartóan asztról gondoskodni?! . . . Aztán meg bizonyára lófogatot kellene tartania a csoport lelkészének, mert gyalog nem mindenkor mehet, a hívek pedig nem vállalják az ilyen fuvarozást; de ha vállalnák sem volna benne köszönet. És mibe kerül az ily fogat beszerzése, tartása? Bizony, nem a csoportok lelkészének való teher, mely felemésztene jóvedelme egyharmadát. Vegyük ezekhez még azt, hogy a lelkész a vallásos-erkölcsi életnek lévén ápolója, őre, az őrnek a gyülekezet kebelében való folytonos jelenléte mennyire szükséges, elengedhetetlen dolog! Az egyetlen egyházban szolgáló lelkészt csak pár heti időre tartás távol egyéb hivatalos, vagy családi ügye: e távollétnek is szembetűnő kedvezőtlen következményei szoktak lenni.

A kör-orvosi intézmény ellen is az a panasz, (még pedig alapos panasz), hogy baj esetén a segélynyújtás későn érkezik! De meg az orvos figyelme, gondja, munkaképessége sokfelé lévén megosztva, a legtöbbször csak felületesen felelhet meg hivatásának. Itt már megvan a két állás közt az analogia, csak hogy nem a csoportosítás eszméjének támogatására. Szóval az egyházak csoportosítása ellen annyi a kifogás, a mennyi akár az affiliáció ellen. Talán kivételes esetben, a hely fekvési viszonya, a csoportba hozandó egyházaknak egymás iránt érzett némi ragaszkodása s egyéb körülmények, lehetővé tehetik itt-ott a csoportosítást. De ez csak kivétel lehet, a csoportosítás általában véve nem vezet célhoz.

Az egyházaknak Gáthalmi által javasolt csoportosításától különböztessük meg az ámbuláns lelkész gondozása alá adott diasporákat, desolata s az erdélyi egyházkerületben szervezésbe vett ugynevezett missiói egyházakat. Ugy protestáns felekezeti, mint magyar nemzeti érdekünket több helyen fölismerték már e tekintetben is s a figyelem ide is ki lett terjesztve. De az e nemű állomások határozottan más tekintet alá jönnek.

Egyházi közérővel sok helyen tesznek szolgálatot a lelkésznek, az egyháznak. Szántanak, kaszálnak, gyűjtenek, szénát hordanak, sőt némely helyen kapálnak és aratnak is egyházi közmunkába. Az „egy párbéres pap“-nak igaza van abban, hogy ezekben a (kézi és ígás) közmunkatételekben kevés a köszönet. Ez indított sok egyházat arra, hogy e

két más rendbeli küldöttség szállott ki a helyszínére. Az egyház nem tágitott, külön papot követelt. Valami nehezen sikerült végre ideiglenesen a társulásra rávenni. De 3—4 éven át folyvást „demonstrált“ s inkább több terhet vállalt magára, csak hogy külön lelkésze legyen; ezt közelebről meg is nyerte. — Egy másik ilyen társegyházban annyira tarthatatlan a helyzet, hogy ha az egyházi felsőbb hatóság nem akarja az egyház teljes megsemmisülését: lelkész-tanítói állomás szervezéséről kell gondoskodnia.

köz munkát évenként egyháztanácsilag kivetett rovatal utján váltsa meg. Évi 30—40 kr, sőt osztály szerint 10—20 kr fizetésétől nem vonakodik a közmunka-köteles hallgató. És az természetes is. Inkább megfizeti e csekélységet bármelyik gazda, mintsem talán épen akkor legyen kénytelen saját munkáját félbehagynia, mikor az legszorgosabb lett volna. Lehet aztán a köz munkát pénzes erővel végeztetni; a munkadíj kifizetése, ha épen pénz nincs is azonnal, késhe-tik napokat, a minthogy a legtöbbször késik is; de a gyűjtés, a szántás, a vetés nem tűr sokszor egy órai késedelmet sem.

És itt tulajdonképen befejezhetném észrevételeimet, annyit jegyezve meg az „egy párbéres pap“ „kommentár-jára“, hogy a párberről bemutatott torzkép nem oly rut mindenütt; az ily bajokon csakis otthon, házilag, keblileg segíthetünk. A papi „prudencia“ fegyverével elejét vehet-jük annak, hogy a lelkészi fizetés, már begyűjtésében is ne legyen guny tárgya. Egyébként az ilyen kommentárral nem leszünk közelebb egy lépéssel sem a kérdés megoldásához. Elégedetlenséget, keserű érzést s talán épen elkeseredést támaszthat, de — nem gyógyít. Befejezhetném tehát észre-vételeimet, ha már fentebb ígéretet nem tettem volna az iránt, hogy az egyházi magtárak ügyében indított eszme-cserékre is kockáztatok néhány megjegyzést.

Rózsa Sándor.

(Vége köv.)

Irodalom.

Protestáns Néptanító. E cím alatt az új évvel egy nevelés és oktatásügyi hetilap indult meg H.-Nánáson. Szerkesztője Solyom Antal, társszerkesztők: Simon Károly, Vincze József és Tóth Mihály tanítók, kiadó Szabó Ferencz. A lap ára egy évre 4 frt.

A Debreczenben megjelent s csaknem 3 évig fenállott Protestáns Népközlöny Lap elejtett zászlóját emeli újra fel a Protestáns Néptanító, a körülte sorakozott tanítók és tanító-egyesületek segítségével. Egy prot. jellegű tanügyi lap szükségét érezve, indították ugyanis meg az érdekeltek annak idején a Prot. népközlöny lapot s miután ez a múlt évben megszűnt, létrehozták most a Prot. Néptanítót, hogy „a prot. népoktatás ügynek s számot tevő nagy tanítótestületének a sajtó terén szószólója, erkölcsi és anyagi érdekeinek képviselője“ legyen.

Lapjuk szükségét és programját az első számban így adják elő a szerkesztők:

„Elvitázhatlanul szükség van e lapra, mert a prot. tanügy és tanítóság ez időszert a sajtóban önállólag képviselve nincs, pedig a mi viszonyaink, — melyek több százéves alapon fejlődtek, — annyira magokon viselik a sajátlagosság jellegét, hogy azoknak teljes ismerete, jó oldalainak méltánylása, gyengeségeinek higgadt bírálása a más jellegű iskolákban működő kartársak által jelesebbnél jelesebben szerkesztett tanügyi lapjainktól nem várható; különösen nem várható az, hogy azon lapok a prot. tanítók és tanügy függő kérdéseit oly tüzetesen és annyiszor tárgyalják, a mennyiszor és a mikor az ránk nézve hasznos és szükséges volna.

De szükség van e lapra azért is, hogy a protestáns

tanítósnak meglegyen azon eszköze, mely a tanítói öntudatot, összetartást a nagyobb sikerek elérése céljából éleszsze, ébren tartsa, a szakértelmet fejleszsze.

Lapunk irányát és célját illetőleg első sorban is kijelentjük, hogy a magyar prot. iskola létjogát megingathatatlannak tartjuk, nem csak azért, mert azok a legvésebb időkben állottak ki a tűzpróbát s tettek nemzetünknek jelentékeny szolgálatokat, hanem mert azok újabb közoktatási szervezetökben, az egyház alkotmánya fejlődésével párhuzamban, fokként erősödve, az újban alkotott iskolai törvények, törvényerejű rendeletek kívánalmainak s az e tekintetben hatalmas lépésekkel haladó kor követelményeinek általánosságban megfelelni képesek . . .

A prot. iskolák haladását gátló akadályokat, valamint a haladást elősegítő tényezőket kutatni s felmutatni igyekezünk.

Kiváló célunk a prot. tanítóegyletek működésének minél sikeresebbé tétele.

Célunk megismerni és megismertetni a prot. tanítók erkölcsi és anyagi helyzetét a haza minden vidékén s annak javulásáért mérséklettel, de határozottan küzdeni.

A mint gyengeségeinket és hibáinkat takargatni nem igyekszünk, épen egy a méltatlansággal szemben mindenkor sikra szállunk . . .

Ezekben megismervén a lap programját, az új vállalat szép és nemes céljáról s törekvéseiről teljes méltánnyal szólhatunk. Az eddigé megjelent számokból itélve, a Prot. Néptanító kitűzött feladatát megoldani nemcsak akarja, hanem arra képes is. Épen ezért szép jövőt jósolunk neki s melegen ajánljuk a népiskolai tanügy iránt érdeklődők figyelmébe és pártfogásába.

Az eddig megjelent számokban különösebben két cikk vonja magára figyelmünket. Egyik az „Értelmező tanmód kivitele“ Vaday Józseftől; másik „A néptanítók országos nyugdíjintézete kérdéséhez“ Lévy Imrétől. Az előbb említett nincs még ugyan befejezve, de már indulása tanuskodik róla, hogy alapos készütségű, rendszeresen gondolkozó s gondolatait szabatosan kifejezni képes író munkája. Ez utóbbi a nyugdíjtörvény megváltoztatása érdekében emeli fel szavát s az öreg és nem nyugdíjképes tanítók siralmas állapotát és jövő kilátásait rajzolva, ifju hévvel és lelkesedéssel javasol és kérelmez.

E két cikket kívül van a megjelent számokban sok szép felhívás, tanító-egyesületi jegyzőkönyv és tudósítás, tanügyi hír, nagyszámu és széleskörű levelezés, egy mintalecke és egy elbeszélés. Mindezeknél azonban a „Böngészet“ cím alatt már 3 számban megjelent lapszemle érdekel közelebről bennünket, miért is ez alkalommal csak ezzel foglalkozunk.

Ugy látszik, hogy e lapszemle egyedül a hazai és csak a magyar nyelven megjelenő tanügyi irodalomra s különösebben az időszi irodalomra van tekintettel. Azonban nem pusztán registrál, hanem kritikával kíséri az egyes szaklapokból átvett cikkeket, illetőleg azok főtételeit s megjegyzései a legtöbb esetben helyesek, alaposak és itt-ott igen érdekesek. — A közoktatási minisztérium által kiadott „Néptanítók lapjáról“ ugyanis helyesen jegyzi meg, hogy azok „a hazai és külföldi események“, melyekkel e lap hátsó részét megtölti, nem tanügyi lapba valók s nem érdemes rájuk 13,633 frt 33 krt költeni, mint a mennyibe t.

i. a Néptanítók lapja egy év alatt kerül. — Érdekes a Népközelők lapjából felemlített cikk a „Vallástanítás bajai“ról. Ebben arról van szó, hogy a vallástanból a fővárosban tömegesen buknak meg a tanulók s e baj orvosszerűl azt indítványozta a főváros közoktatási bizottsága, hogy a vallástanból elégtelen osztályjegyzéket nyert tanuló osztályismétlésre utasítsassék. A tanács azonban a baj okát óhajtja tudni, mielőtt a fentebbi indítványt elfogadná. A hírlapokban már többször szellőztetett ezen tényhez a Prot. Néptanító böngésze a következő két megjegyzést fűzi: „Egyik: nálunk együgyű falusiaknál, ha — bármelyik tantárgyból — a népiskolai növendékek közt sok a secunda, a tanító a hibás (s a legtöbb esetben úgy is van). Másik: tudomásunk szerint a fővárosban papjelöltek a hitoktatók (a kik tehát a vallástanban kifogástalanul otthon vannak). Ez eclatansul bizonyítja, hogy más dolog tudni, más tanítani.“ Kissé talán merész ítélet. A fővárosban a vallásos oktatás sikertelenségének, a tanítókon kívül, más s talán hathatósabb okai is lehetnek. Aztán azokra a papjelöltekre, kikről a Prot. Néptanítónak tudomása van, kevés százalék esik a secundából.

Rill J. Paed. szemléjének januári fűzetéből „az egyház autonómiaja és az iskola szabadsága“ című cikket hosszabb idézetben ismerteti a „Böngészet“ s szintén érdekes megjegyzésekkel kíséri. Miután e lap közelebbi számában a Rill említett cikkének alaptétele fel volt említve, most csak az arra tett megjegyzések idézésére szoritkozunk.

„Két dolog bizonyos“, — így szól e megjegyzés: „egyik az, hogy a modus vivendi keresése jogosult azon nemzeti-ségi prot. iskolákkal szemben, melyek az autonómia köpenye alatt államellenes eszméket, célokat táplálnak és melengtetnek. Másik az, hogy a prot. iskolák szervezetében, azok működésének irányzatában mindinkább nagyobb tért kell nyitni a tanítói szakismeret érvényesítésének. Teljes tisztelettel és elismeréssel hajlunk mi meg lelkészi karunk érdemei előtt, melyeket szerzett s szerezni folytonosan törekszik a népkövelés terén. De minden tiszteletünk és elismerésünk mellett sem tarthatjuk ma már az iskola igazgatást a lelkészi állás kompetenciájának.

Volt ennek értelme a multban, a mikor 6–7, néha kevesebb gymn. osztály elvégzése qualificatiót adott a tanítósnagra; de ma, mikor a tanítói állás oly szakismereteket követel, melyeknek megszerzésére 4 évet szentel a leendő tanító s mikor a lelkészi állás ellátása is mind több-több teherrel jár, ma már az, a mult hagyományaihoz való, eléggé nem okadatolható ragaszkodás.

Készséggel ismerjük el, hogy egyetemesebb képzettségben magasabb színvonalon áll a lelkészi kar, de tanítói szakismeretekben — eltekintve egyes kivételektől, a kik hajlamaikat követve, alaposabb buvárkodások, tanulmányok tárgyává tették ez ügyet, — nem állhat; és ez nem válik szégyenére.

A nagy munkakörű s fontosságu lelkészi állás betöltése maga is egész embert kíván s tapasztalásból tudjuk, hogy a hivatalának élő lelkész egyáltalában nem ér rá az isk. ügyekkel oly tüzetesen foglalkozni, a mint azt az iskola érdeke kívánná. Ugy hogy — sajnos! de igaz — nincs ma isk. szervezetünkben tényező, mely népisk. osztályok egy-séges, összevágó működését biztosítaná. Nincs igazgatás, mert az iskolák olykor-olykor meglátogatása igazgatásnak nem tekinthető.

Ezeket pedig nem a tiszteletreméltó lelkészi kar ellen, hanem isk. ügyünk mellett mondottuk.“

Egész terjedelmében átvettük a megjegyzést, mely ránk nézve sokkal fontosabb és érdekesebb, mint Rill J. minden nagyhangú phrasisa. Prot. iskolákban működő s a prot. iskolát és annak autonómiáját, reméljük, az egyházi autonómiával együtt, fentartani óhajtó s azokért lelkesülő tanítók szava ez. A lap programja legalább erre enged következtetést. Igaz, hogy a nagyon is óvatos és körültekintő nyilatkozat bókjai közül csak annyi emelhető ki, hogy a prot. iskolák szervezetében, azok működésének irányításában mindinkább nagyobb tért kell nyitni a tanítói szakismeret érvényesítésének; továbbá, hogy az iskola igazgatást nem tarthatjuk a lelkészi állás kompetenciájának. Nem tudjuk, hogy ez az itt említett igazgatás egynek van-e véve a felügyelettel s hogy és mennyire választja el, illetőleg különbözteti meg e kettőt czikkiró egymástól. Azt sem tudhatjuk, hogy a mondott ügyekben a tanítói szakismeret érvényesítésének módjai melyek és milyenek lehetnek? Ugy véljük, hogy ezek még csak embryóban vannak s kifejlődésökhöz idő és alkalom kívánatik. Épen ezért ily nagy általánosságban lévén fölvetve a kérdés, most még nem szólunk hozzá; — de felvetése alkalmából azt már is constálhatjuk, hogy a prot. tanítók egy része nincs megelégedve a tanügyre való azon befolyással, melyet számukra a zsinati törvény a presbyteriumokban és az iskolaszékekben képviseltetésök és hivatalból helyfoglalásuk által nyújtott. — A lelkészek paedagogiai és didaktikai szakismeretét nem hozza ugyan szóba a Prot. Néptanító, sőt elismeréssel van a lelkészi kar azon érdemei iránt, melyeket a népnevelés körül szerzett; de a bókok daczára is, mi különös fontosságot tulajdonítunk ez ismereteknek, mert a népoktatásügy vezérének ezutánra is a lelkészt óhajtjuk tekinteni egyházunk iskoláiban; mire nézve pedig, midőn t. i. saját tanítóink is a kompetencia kérdésével foglalkoznak, úgy hiszszük, nem lesz elegendő a M. F. barátunk által hangsúlyozott tanügy és tanítók iránti jóindulat. —s—s.

Értesítés id. Sz. Nagy Károly könyveiről. (Folytatás.)

Nagy Károly ur szerzeményeinek rövid átnézése után, a fentebbi bizonyítványt, az igazsághoz képest ajánlólag megerősítem. Drezda, november 1-én 1858. Schneider János, szász kir. evang. udvari organista. (P. H.)

Nagy Károly ur szerzeményeinek megtekintése után Sechter és Schneider udvari organista urak véleményét és ítéletét teljesen osztom. Drezda, november 2. 1858. Ottó Gyula Ernő, kántor és zene-igazgató a három evangélikus főtemplomban. (P. H.)

Nagy Károly ur szerzeményei áttekintése után, udvari organista Sechter ur ítéletét teljesen osztom. Berlin, november 3-án 1858. Dr. A. B. Marx. zene-professor s zene-igazgató az itteni egyetemen. (P. H.)

Nagy Károly ur zenemunkálatainak előleges megtekintése után örömmel csatlakozik alulirt a fentebb megnevezett urak ítéletéhez. Potsdam, november 4-én 1858. J. C.

Schartlich, kir. zene-igazgató és organista a királyi udvari templomban. (P. H.)

Sechter ur bizonyítványához legőszintébb véleményével csatlakozik Lipcse, novemb. 6-án 1858. Dr. Hauptmann Móricz, kántor a Tamás iskolában s zene-igazgató a lipcsei főtemplomban. (P. H.)

Én is teljes meggyőződésemből csatlakozom Sechter urnak épen oly igazságos, mint kedvező ítéletéhez, valamint a többi urak véleményéhez is. Lipcse, november 6-án 1858. Zöllner Károly, lipcsei zenetanító. (P. H.)

Nagy Károly ur több szerzeményei gondos átnézése után, azon örvendetes helyzetben vagyok, miszerint a Sechter Simon udvari organista ur által kimondott ítéletet mindenben megerősíthetem. Prága, november 9-én 1858. J. F. Kittl, m. k. A prágai zene Conservatorium igazgatója, — a belga királyi Lipótrend és a pármái hercegi sz. Lajosrend lovagja s az ausztriai-művészet és tudomány nagy arany érdemjel tulajdonosa. (P. H.)

Alulirt megvizsgálván Szotyori Nagy Károly urnak, a magyarországi helvét hitvallásuk számára szerkesztett, ily című munkája: „Templomi és halotti Karénekes Könyv“ 4 első részét, ugymint: a praeludiumokat, 166 chorált négyes hangszóra, organára vagy zongorára, choralis interludiumokkal ellátva, közönséges halotti énekeket négyes hangszóra, templomi és nagyobb szerű karénekeket, két nemű énekkarra, — úgy találtam, hogy mindegyik munka a czímbe kitett rendeltetésének tökéletesen megfelel; s ennélfogva teljesen megérdemli, hogy mind a magyarországi és erdélyi helvét hitvallásu s némely részben, a más hitfelekezetű egyházi zeneképző intézetekben és templomokban is használtassék. Pesten, november 14-én 1858. Thern Károly, a pest-budai zenedén a zeneszerzés és generalbassus tanszékének tanára.

Szotyori Nagy Károly ur „Templomi és halotti Karénekes Könyv“ című — négy részre oszló — zenemunkáit átvizsgáltam; ajánlom azokat, mint a kitűzött czélnek minden tekintetben és részekben tökéletesen megfelelő zeneműveket minden olynemű nevelőintézeteknek, a hol az egyházi zene és ének tanítatik; ugyszinte kezdő és már miveltebb organistáknak, cántoroknak, praeparándiáknak, reform. papnöveldeknek, énektársulatoknak és egész ref. közösségeknek és testületeknek, mert minden megnevezett osztály felleli ezen zeneművek rétegeiben a kívánható dallamokat és zenerészeket. — A praeludiumok, halotti és templomi énekek szende menetű, egyszerű és mégis melodiosus szerzemények és könnyen betanulhatók. A Sz. Dávid összes zsoltárai azon oknál fogva is nagy pártolást érdemelnek, mert azok négy énekhagra téve, czélszerű interludiumokkal egy tömegben nyomtatásban még nincsenek kiadva, a magyar reform. szentegyháznak ilynemű munkára pedig nagy szüksége van. — Óhajtandó, hogy Nagy Károly ur törekvése e téren minél nagyobb pártolásnak örvendhessen.

Pesten, október 20-án 1858. Bognár Ignác m. k., a nemzeti színház énekhar tanítója és több nyilvános nevelőintézetek ének- és zenetanára.

Id. Szotyori Nagy Károly.
(Folyt. köv.)

Csak a Krisztust! Alkalmi és közönséges egyházi beszédek. Irta Szász Károly. Budapest, 1887. Kiadja Kókai Lajos. Ára 1 frt 80 kr. Mielőbb ismertetni fogjuk a fényes nevű szerző papi dolgozatainak e 3-ik kötetét.

Megjelent a Garzó Gyula által szerkesztett „Gyakorlati bibliamagyarazatok“ f. évi január-februári füzet, melyben maga a szerkesztő magyarázza Gerok után az apostoli cselekedetéről irt könyvnek 8, 10—9, 19. szakaszát négy magyarázatban. Különben, hogy mily szabadon dolgozik a szerkesztő s hogy mennyire nem rabja Geroknak, mutatja például az, a mit a 62-ik s k. lapokon „egyházi közpénztárunkról“ beszél. Ajánljuk e jól szerkesztett szakfolyóiratot megérdemelt figyelembe.

Jó zsi és Erzsike. Beküldetett hozzánk a januári szám, melyből újra csak azon meggyőződést merithettük, hogy e gyermeklap igen kedves olvasmány lehet azok közt, a kiknek szánva van. Szerkesztője Gyöngyössy Rudolf, kiadója Endes Dániel Aradon. Megjelen minden hó 15-én, nagy negyedrét iven, 16 oldalon. Előfizetési ára egész évre 1 frt 20 kr. Egyes szám ára 12 kr. Az előfizetési pénzek a kiadóhoz (Arad, Magyar-utca 24. sz.) küldendők.

Különfélék.

Debreczeni ev. ref. egyházközség. A Czegléd-utcán építendő új templom orgonájára nt. Némethi Lajos lelkész ur f. hó 4-ig 2420 frtot gyűjtött. Szíves ígéretet tett a nt. lelkész ur, hogy részletesebb kimutatást fog ez ügyről lapunkban közleni. — Az egyház régi consistorialis épülete s a mellette levő, mostan kántori lak valószínűleg egy szép új épületnek engednek nem sokára helyet. Most folynak Debreczen város és az egyház között a tanácskozások, hogy a már meglevő gazdasági iskola épülete, a reáliskola számára kiegészítették s a lerombolandó régi egyházi épületekért az új épületben nyerjen az egyház hivatalos helyiségeket.

Lelkészválasztás. A békésházi egyházmegyében fekvő Református-Kövácsházán mult hó 30-án 5 jelölt közül általános szavazattöbbséggel Nagy Károly m.-berényi segédlelkész választott meg lelkésszé. A választást Dr. Csécsi Miklós egyházmegyei jegyző és Szél Ákos egyházmegyei világi tanácsbíró vezették. Ószinte rokonszenvvel üdvözljük a jeles képzettségű ifju lelkészt. Isten áldja meg nemes törekvéseit!

Vidéki hírek. A nagyváradi ujjvárosi ev. ref. templomnak vasrácsozattal körülkerítése költségeire Méssáros József, ottani csizmadiamester 700 frtot gyűjtött. (Debr. E.) — Az ugrai ev. ref. egyház tiszteletbeli főgondnoka, nagys. id. Bölöny Sándor ur újévi ajándéku 45 frt értékű taneszközzel lepte meg az egyházi előjárósá-

got. Dicséretre nem szorult tettének jutalma legyen a haladás fölött érzett öröm s az igaz szívek hálája! — Nagy-Károly város képviselő testülete mult hó 30-án tartott gyűlésén egyhangulag elfogadta azon indítványt, hogy helyi, 6 osztályu nagygyimnasiumuk 8 osztályu főgyimnasiummá alakíttassék át.

Chorálügy. A Zenelap, januárhavi számában, a Chorálra tett észrevételeimre válaszolván, a helyett, hogy a tárgyat tartaná szemé előtt, azt elejti s a hozzászólást megszüntetvén, a személyeskedés terére lép. Én ezen téren nem követtem s kijelentem, hogy az általam elfoglalva tartott tért bárki ellen, tisztességes fegyverrel meg fogom s akarom tudni védeni. Meggyőződésemet nyíltan kimondom, a személyemet illető támadásokat, illetlenségeket egyszerűen ignorálok, az ily módokhoz folyamodó ellenfeleimet senkiknek tekintem s velök — ily állapotjokban — nincs szavam. Bartha Ferencz, ref. org. kántor.

Emlékezetül. A beregi ev. ref. egyházmegye emlékkönyvében a lelkészek névsorában Literáty János munkácsi lelkészről e következő 'életrajz van bejegyezve: „Literáty János született 1816-ik évben, tanult Sárospatakon 1837-től 1845-ig. Iskolarektor volt Munkácson 1845—1848-ig. Káplán Beregszászban 1848-ban, a mely év végén nagybányai pap lett, a hol 1850-ig szolgált, ekkor vitetett Munkácsra. Felszenteltetett 1852-ben, egyházmegyei főjegyzővé választott 1863-ban. Nagy érdeme az, hogy a munkácsi híveket sok nemű áldozattételre rá venni buzgólkodott, a templomot, tornyot diszessé tette, szép orgonát állíttatott stb.“ Elhunyt Munkácson 1887. január 25-én, gyászolják özvegye s 5 nagykoru fia, kik mindnyájan már iskolai tanpályákat bevégeztek, a legidősebb, Literáty Ödön a munkácsi választókerület országgyűlési képviselője. Mint erélyes s János apostoli ügybuzgalmu lelkész, közelismerés s tiszteletben részesült, temetése e hó 27-én d. u. 3 óraker történt, a lelkész udvarán imádságot mondott Peterdi Károly esperes, a sírnál Zambory Zoltán ottani segédlelkész s végül az egyház nevében bucsut vett kedvelt lelkészöktől meghatóan az egyház főgondnoka, Nagy Gyula kir. közjegyző ur s ugy az egyháztagokból, mint külön az uri rendből alakult dalárda szívélyes közreműködésével emelte a gyászszertartás diszét számos fáklyafény világa mellett. „Az igazak emléke áldott!“

Haláleset. Lapunk zártakor vettük a gyászihrt, hogy Dobos János, a czeglédi ev. reform. egyház lelképásztora, a kecskeméti ev. reform. egyházmegye tanácsbírája, a dunamelléki ev. reform. egyházkerület tiszt. főjegyzője f. hó 3-án d. u. fél 4 óraker, életének 83-ik, boldog házasságának 36-ik, lelkésszégének 58-ik évében, két heti súlyos betegség után meghalt. A megboldogultnak hült tetemei ma d. u. 2 óraker tétetnek a reform. egyház szertartásai szerint a czeglédi felső-temetőben örök nyugalomra. Az elhunyt jeles emlékére vissza fogunk térni.

Szerkesztői posta. N. I. Ugra. Bocás meg, hogy szép leveledet kénytelen voltam egy rövid hirbe összefogni. Pedig, tudom, kár érte. De parancsol az a körülmény, hogy a lap csak egy íves. Ez az én legnagyobb bajom. — D. L. N.-Váradi. Ajánlatodat köszönettel fogadom. Némileg másként disponáltam ugyan már e dologban, de az nem zárja ki, hogy ugy is lehessen, a hogy te irod. Czikkeidet mindig szívesen veszem. — K. B.-n. E. L. és K. B.-a urak czikkeit a jövő számban közöljük.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**